

ETNOECOLOGISCHE STUDIE VAN MANGROVEN IN HET TANBI WETLAND COMPLEX (TWC) IN GAMBIA

Hirani Preetika

Laboratorium voor Algemene Plantkunde en Natuurbeheer (APNA), Vrije Universiteit Brussel
Pleinlaan 2, 2050 Brussel

Correspondentie:

Grote Baan 66, 1650 Beersel

E-mail: gambia_mangroves@hotmail.com

Mangroven hebben een belangrijke ecologische, milieu en socio-economische waarde. Het is dan ook geweten – en bevestigd door wetenschappelijk onderzoek – dat er een rationeel beheer nodig is van mangroven op internationaal, nationaal en lokaal vlak, aangezien de vernieling van mangroven wereldwijd aan een zeer hoog tempo plaatsvindt.

Gambia – met als hoofdstad Banjul – ligt in West-Afrika en is het kleinste land op het Afrikaanse continent. Het heeft een mangrovegebied van ongeveer 497 km², er bestaan 5 beschermde gebieden waarin mangroven voorkomen en 5 mangrovesoorten. Sinds ~1970 werd een sterke achteruitgang waargenomen in de kwaliteit en kwantiteit van de Gambiaanse mangrovebossen.

Dit onderzoek concentreert zich op het 'Tanbi Wetland Complex' (TWC) in Gambia aan de rand van de hoofdstad Banjul (Fig. 1). De belangrijkste functies van het TWC zijn: (1) rioleringsysteem, (2) kuststabilisator, (3) voortplantingsgebied voor vissen en (4) toerisme. Verder vindt men er ook verschillende beschermde soorten en staat het TWC op de lijst om een VN beschermd Ramsar gebied te worden. Er zijn 4 mangrovesoorten aanwezig, namelijk: *Rhizophora mangle*, *Rhizophora harrisonii*, *Avicennia germinans* en *Laguncularia racemosa*.

Naast het TWC mangrove gebied, bestaat er een drievoudige problematiek in Banjul: (1) de stad ligt onder zeeniveau (~ 3 meter op het laagste punt), (2) er is een substantieel stranderosieprobleem en (3) het stadsbestuur denkt aan een uitbreiding. Om deze problematiek te onderzoeken in relatie tot het TWC mangrovegebied werden twee

Fig. 1. Kaart met locaties van Banjul en het TWC.

complementaire studies ondernomen. Ten eerste: teledetectie en een retrospectiestudie van het TWC en ten tweede: een studie over de etno-ecologie¹ van het TWC.

Deze thesis gaat over de etno-ecologie van het TWC en heeft twee doelstellingen: (1) de directe en indirecte afhankelijkheid van de mens op de mangroven te bestuderen en (2) de mangrovedistributie en gebruikspatronen te analyseren.

Methodologie

Mondelinge interviews werden afgenomen in de maanden februari en maart 2005. Fig. 2 toont waar de mondelinge interviews werden afgenomen. Er werkt gewerkt in twee teams, elk met een vaste vertaler. De interviews waren gericht naar verschillende gebruikers van de mangroven van het TWC en naar de inwoners van Banjul. In totaal werden 70 vragenlijsten ingevuld waarvan 55 in de plattlandsgebieden en 15 in Banjul.

Resultaten en discussie

Algemeen

Er bestaat een verschil tussen de antwoorden in Banjul en de plattlandsgebieden. Wanneer factoren zoals leeftijd, scholing en geslacht werden getest, bleek alleen het geslacht een belangrijke factor te zijn. Mannen zijn positiever ten opzichte van (1) het belang van mangrove als levensonderhoud, (2) participatie in mangrovebehoud/beheer en (3) kennis over toerisme in verband met het TWC.

Begrip en waarneming

De plattlandsgroep heeft een betere kennis van mangrovesoorten dan de Banjul groep. Er zijn twee dominante mangrovesoorten in het TWC, *Rhizophora mangle* en *Avicennia germinans*.

Zestig % van de plattlandsgroep was zich ervan bewust dat er twee mangrovesoorten bestonden, in tegenstelling tot maar 13% van de Banjul groep. Verder zijn de mangroven ook belangrijker als vorm van levensonderhoud voor de plattlandsgroep dan voor de Banjul groep (Fig. 2).

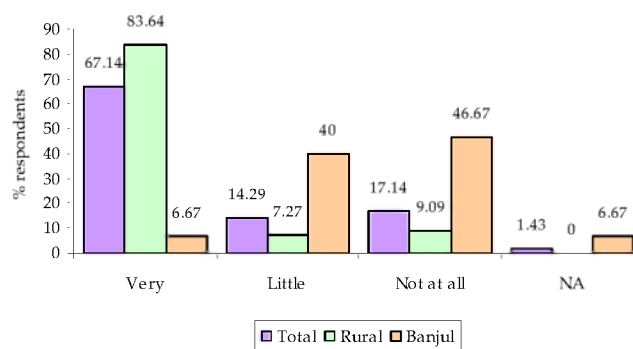

Fig. 2. Belang van mangroven voor levensonderhoud. 'Very' = zeer belangrijk; 'Little' = weinig belangrijk; 'Not at all' = helemaal niet belangrijk.

Het TWC

¹ 'de wetenschap die de resultaten van de interactie tussen de mens en zijn milieu bestudeert', een overbrugging tussen natuur en cultuur.

Wanneer gevraagd werd of men de naam 'TWC' kende, bleek dat 8.6% van de geïnterviewde personen van de naam had gehoord, terwijl 18.2% van de plattelandsgroep en 40% van de Banjul groep het gebied kende, maar niet de naam. Als antwoord op de vraag i.v.m. het meest gewenste beheersplan voor het TWC, werd voor de optie 'gelimiteerde toegang en extractie' gekozen.

Direct en indirect gebruik

De meest belangrijke gebruiken van de TWC mangroven zijn (1) vissen, (2) brandhout en (3) bouw en diensthout. Verder wordt de mangrovevegetatie ook beïnvloed door het verzamelen van oesters (Fig. 3) en het hakken van zogenaamd 'nat' hout.

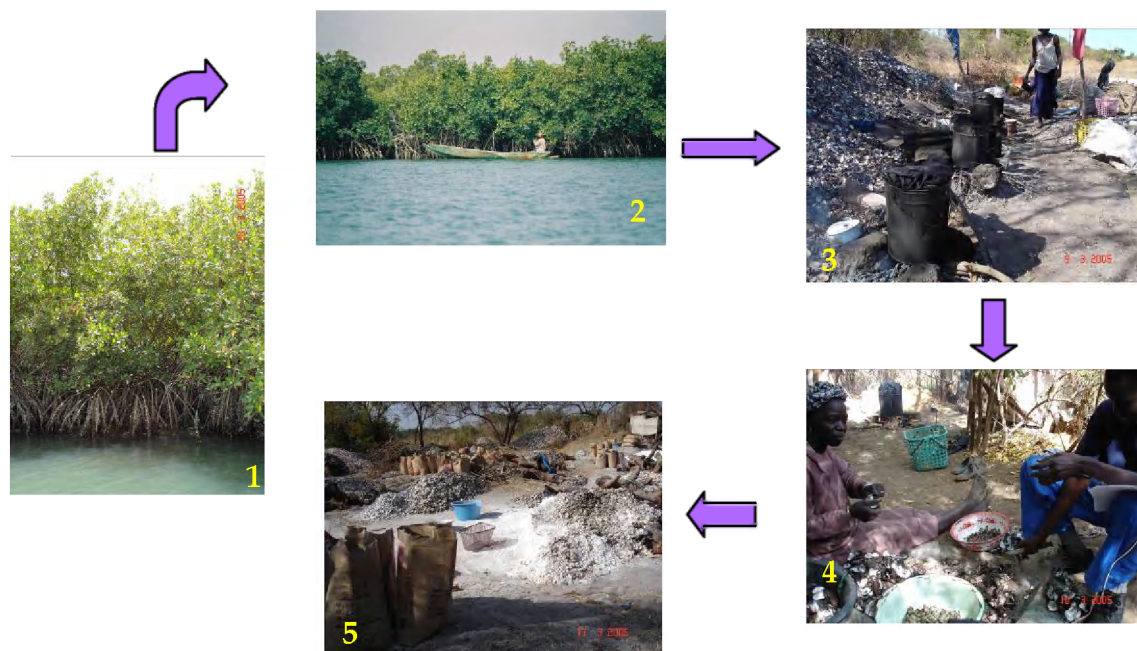

Fig. 3. Verzameling en gebruik van oesters: (1) oesters op de wortels van *Rhizophora mangle*, (2) verzamelen van oesters, (3-4) het stomen en openen en verkopen van oesters en (5) gebruik van oesterschelpen als wit cement.

Het belangrijkste indirect gebruik van de mangroven is het toerisme: fotografie, vogels, sportvissen, boottochten, etc. Anderzijds vormen de huidige toerisme-activiteiten een dreiging in verschillende opzichten: olievervuiling, het achterlaten van vuilnis en erosie van de mangrovebanken.

Banjul

Ten slotte was het de mening van 93% van de Banjul groep, dat de mangroven rondom Banjul een probleem vormen voor de uitbreiding van de stad. Voor 82% van dezelfde groep zijn overstromingen de meest waarschijnlijke natuurramp, waarmee ze geconfronteerd zullen worden. De relatie tussen mangroven en Banjul is in vele opzichten dus kritiek.

Conclusie

We kunnen besluiten dat door (of dankzij) hun dwerggroei de TWC mangroven niet ideaal zijn voor gebruik en zo minder onder druk komen te staan. Verder lijkt het ook dat het hedendaags gebruik van de TWC mangroven duurzaam is.

De resultaten van deze thesis – in combinatie met de resultaten van de thesis van D. Maniatis – zijn reeds in gebruikgesteld voor educatieve doeleinden in Gambia en hopelijk ook binnenkort in België.